

НОВІ ОРІЄНТИРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Кіра Гнезділова,

*доктор педагогічних наук, професор,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, Черкаси, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-5226-840X>*

Сергій Касярум,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет цивільного захисту України,
Черкаси, Україна
<https://orcid.org/0009-0002-1518-5151>*

***Анотація.** Сучасний ринок праці динамічно змінюється під впливом цифровізації, автоматизації та глобальних криз, що вимагає нових підходів до професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти.*

Авторами розглядаються ключові виклики та орієнтири освітнього процесу, зокрема подолання розриву між освітою та практикою, розвиток *soft skills*, впровадження концепції *lifelong learning*, а також цифрова трансформація навчання. Аналізується вплив економічної нестабільності, воєнних і соціальних чинників на систему підготовки майбутніх фахівців.

Ключові слова: невизначеність, майбутній фахівець, цифровізація, воєнний стан, вища освіта, освітній процес, орієнтири

Abstracts. *The modern labor market is rapidly changing under the influence of digitalization, automation, and global crises, requiring new approaches to professional training in higher education institutions.*

The authors examine key challenges and priorities of the educational process, including bridging the gap between education and practice, developing soft skills, implementing the concept of lifelong learning, and advancing digital transformation in education. The impact of economic instability, military conflicts, and social factors on the system of future specialists' training is also analyzed.

Keywords: *uncertainty, future specialist, digitalization, martial law, higher education, educational process, priorities*

Актуальність презентованого дослідження полягає у тому, що професійна підготовка фахівців у закладах вищої освіти потребує нових підходів. Зазначене обумовлено низкими чинниками, серед яких варто назвати нестабільність вимог ринку праці та розрив між освітою, яку здобувають фахівці у закладах вищої освіти, й практикою, діджиталізація вищої освіти та недостатня готовність викладачів і студентів до нових форматів навчання, необхідність розвитку *soft skills* та нестача практичних навичок у випускників, вплив воєнного стану на організацію освітнього процесу та підготовку фахівців у цілому, життєва необхідність реалізації концепції *Lifelong Learning* тощо. Також, зазначають дослідники, все більше загострюються проблеми у підготовці майбутніх фахівців, спричинені трансформацією змісту мети й цілей освіти, змінами пріоритетів в освітніх процесах, актуалізацією неперервної самоосвіти та саморозвитку особистості майбутнього фахівця [2, с. 84].

З огляду на вказане, актуалізується питання окреслення нових орієнтирів у підготовці майбутніх фахівців у закладах вищої освіти в умовах невизначеності, що і є метою дослідження.

Проведений аналіз сучасних досліджень уможливив з'ясувати, що попри різні підходи до трактування проблеми невизначеності, всі вони підкреслюють її важливість для розуміння сучасного світу, а отже, як ми вважаємо, й формування нового погляду на процес професійної підготовки майбутніх фахівців.

Так, у своїх працях дослідники (Z. Bauman, A. Giddens) зосереджують свою увагу на проблемі формування власної ідентичності на фоні швидкісних змін сучасного суспільства та відсутністю стабільних структур [4; 6]. Такі зміни у суспільстві відбуваються під впливом розвитку сучасних технологій, зокрема цифрових, та глобалізації, що, насамперед, створюють нові види ризиків, які є непередбачуваними та невизначеними (Z. Bauman, U. Beck) [4; 5]. Як вказує З. Бауман, цифрове середовище сприяє прискоренню змін і дестабілізації соціальних зв'язків [4].

Зазначене дозволило визначити такі орієнтири у професійної підготовки майбутніх фахівців:

1. Необхідність адаптації (надання гнучкості) освітніх програм професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Такий підхід обґрунтований впливом стрімкого розвитку сучасних технологій, зокрема й цифрових, штучного інтелекту на зміни у вимогах до професійної діяльності, наявності у фахівців відповідних soft skills та hard skills. Як зазначається автором праці «ChatGPT for higher education and professional development: A guide to conversational AI» [3], студентам та викладачам необхідно підготуватися до наслідків використання ШІ, зокрема на суспільство, і потенційний вплив на вивільнення робочих місць та інші соціальні проблеми. На переконання автора, відповідальне використання ШІ потребує розуміння з боку студентів і викладачів щодо можливостей та обмеження технології, регулярного оцінювання ефективності її використання та постійного вивчення її потенціалу у проектах, дослідженнях та промисловості [3].

Проте вища освіта не встигає швидко адаптуватися до таких змін, як наслідок – нестача гнучких освітніх програм, що ускладнює підготовку фахівців до потреб сучасного ринку праці.

2. Застосування нових підходів до організації освітнього процесу, викладання, оцінювання, підвищення цифрової компетентності як викладачів, так й студентів. Все зазначене пояснюється діджиталізацією вищої освіти. Серед сучасних трендів цифровізації вищої освіти М. Демянчук і І. Боднарук називають такі: 1) формування моделі змішаного навчання (впровадження цифрових інструментів та технологій у традиційні освітні програми та процес викладання навчальних дисциплін); 2) розвиток онлайн-освіти (розробка онлайн курсів, платформ, навчальних матеріалів тощо); 3) створення віртуального (цифрового) освітнього середовища закладу вищої освіти [1].

3. Формування у фахівців необхідних для успішної професійної діяльності soft skills. А отже пошук нових підходів до реалізації компетентно орієнтованої освіти. Важливим на теперішній час є врахування швидких змін на ринку праці та оновлення навичок, що вимагається від сучасних фахівців. Акцент робиться на розвитку у майбутніх фахівців саме комплексних компетентностей. Згідно з останніми дослідженнями до 2030 року ринок праці суттєво зміниться. Всесвітній економічний форум у Давосі регулярно публікує дослідження «Майбутнє робочих місць». Останній звіт виявив, що фахівці, які володіють цифровими навичками, креативним мисленням та емоційним інтелектом, будуть мати найкращі перспективи на ринку праці майбутнього. Важливими стануть також навички адаптації, командної роботи та вирішення проблем. А отже освітні системи мають адаптуватися, щоб забезпечити підготовку фахівців до таких вимог. Проте на сьогодні реалізація освітніх програм підготовки фахівців більше спрямована на оволодіння професійними навичками, а ніж soft skills.

4. Вплив воєнного стану на професійну підготовку майбутніх фахівців. Воєнні дії та економічні труднощі впливають: на стабільність освітньої системи, зміни ринку освітніх послуг, міграції здобувачів вищої освіти та викладачів. Все зазначене

потребує адаптивності до таких умов закладів вищої освіти та усіх суб'єктів освітнього процесу.

5. Упровадження у процес професійної підготовки фахівців європейських принципів вдосконалення навчання та викладання. Основним призначенням яких – допомогти університетським лідерам у співпраці з персоналом, студентами та зовнішніми стейкхолдерами забезпечити якість, підвищити актуальність та привабливість вищої освіти. Одним з таких принципів є Lifelong Learning, згідно якого досвід навчання у вищій освіті сприяє розвитку студента як активного і відповідального громадянина, здатного до критичного мислення, розв'язання проблем, готового до навчання упродовж життя.

Отже, підсумуємо: результати теоретичного аналізу джерел з проблеми невизначеності уможливили сформулювати деякі нові орієнтири у професійній підготовці здобувачів закладів вищої освіти до майбутньої професійної діяльності.

Джерела:

1. Demianchuk, M., & Bodnaruk, I. (2022). Digitalization of Education as a Vector of Training of Specialists in the XXI Century. *Viae Educationis*, (4), 74-81.

2. Samoilenko, O., Mirshuk, O., & Sylenko, Yu. (2023). Professional and pedagogical training of a specialist in the context of modern realities of the open educational and scientific space of higher education institutions. *Youth&Market*, 5(213), 83-89.

3. Atlas, S. (2023). *ChatGPT for higher education and professional development: A guide to conversational AI*. [Digital Commons at URI]. URL : https://digitalcommons.uri.edu/cba_facpubs/548

4. Bauman, Z. (2013). *Liquid modernity*. John Wiley & Sons.

5. Beck, U. (2014). *Risk society*. In *Essential concepts of global environmental governance* (p. 178).

6. Giddens, A. (2023). Modernity and self-identity. In *Social theory re-wired* (pp. 477–484). Routledge.

Здоров'я та освіта XXI століття / Health and Education XXI

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА
ПОЛІТЕХНІКА»
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ
КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ, ЕКОЛОГІЇ
ТА ЗДОРОВ'Я

**НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ СУПРОВІД
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
В КРИЗОВИХ УМОВАХ /
SCIENTIFIC AND INFORMATIONAL SUPPORT
OF PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS
IN CRISIS CONDITIONS**

*Матеріали
II науково-практичного семінару*

*20 березня 2025 року
м. Київ*

УДК 378:37.091.12

*Рекомендовано до друку Вченою радою
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(протокол № 9 від 17 травня 2025 року)*

Науково-інформаційний супровід професійної підготовки фахівців в кризових умовах: матеріали II науково-практичного семінару (20 березня 2025 року, м. Київ); відп. ред. і укл. Н. О. Терентьєва. Київ: Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2025. 252 с.

Відповідальний редактор і укладач:

Терентьєва Н. О., доктор педагогічних наук, професор [Національний університет біоресурсів і природокористування України]

Рецензенти:

Бахмат Н. В., доктор педагогічних наук, професор [Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка]

Білик В. Г., доктор педагогічних наук, професор [Український державний університет імені Михайла Драгоманова]

ISBN 978-617-8598-13-6

Збірник репрезентує авторські матеріали, представлені в рамках проведення II науково-практичного семінару з міжнародною участю «Науково-інформаційний супровід професійної підготовки фахівців в кризових умовах», які органічно розкривають різні аспекти окресленої проблематики.

Матеріали стануть у нагоді науковим, науково-педагогічним, педагогічним, медичним працівникам, фахівцям в галузі фізичної культури і спорту, здобувачам усіх рівнів вищої освіти, учителям-практикам і керівникам закладів освіти.

© Автори публікацій, 2025

© НУБіП України, 2025